

Bölgesel Güvenlik Kompleksi Kapsamında Baltık ve Doğu Akdeniz Coğrafyalarında Tehdit Analizi*

İlkay TÜRKEŐ**
Güngör ŐAHİN***

Özet

Doğu Akdeniz’de gerçekleşen hidrokarbon keşiflerinden sonra bölge ülkelerinin aralarında bloklaşarak rekabete girmeleri ve deniz sahalarında açığa çıkan uyuşmazlıklar, aktörlerin bölgesel kompleks yatınlıklarını inceleme gereği doğurmuştur. Özellikle Yunanistan ve Türkiye arasında tarihten gelen dostluk-düşmanlık ilişkileri ve çok boyutlu sorunlar bölgeye yansımıştır. Aynı şekilde son yıllarda bölgesel güvenlik kompleksi kapsamında Baltık ülkelerinin kaygıları ve Rusya-NATO rekabeti üst düzeye ulaşmıştır. Her iki bölgenin de ortak aktörlere ve kuram bağlamında benzer yönere sahip olması karşılaştırmalı tehdit analizini mümkün kılmıştır. Yüksek lisans tezinden üretilen bu çalışmada Doğu Akdeniz ve Baltık’ın ayrı bir kompleks oluşturup oluşturamayacağı hususu tartışılmıştır. Söz konusu çalışmada bahsi geçen iki bölgedeki mevcut rekabet ve uyuşmazlıkların iş birliğinin önüne geçtiği hususu değerlendirilmiştir. Çalışmada NATO-Rusya ve Türkiye-Yunanistan arasındaki ilişkiler bölge ülkelerinin mevcut kapasiteleri, yarattıkları tehditler ve riskler çerçevesinde analiz edilmektedir. Makalenin amacı, her iki bölgenin benzerlik ve farklılıklarını ortaya koymak ve mevcut tehditleri tespit etmektir. Bu çalışmada elde edilen bulgular neticesinde söz konusu bölgelerin ayrı bir kompleks oluşturma kapasitelerinin sınırlı olduğu kanaati hasıl olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Bölgesel Güvenlik Kompleksi, Doğu Akdeniz, Baltık, Oyun Teorisi, Güvenlik

Threat Analysis of the Eastern Mediterranean and the Baltic within the Context of Regional Security Complex

Abstract

After the hydrocarbon discoveries in the Eastern Mediterranean, the countries in the region grouped and competed among themselves and the disputes that emerged in the sea areas caused the need to examine the regional complexity of the actors. Especially the historical amity-enmity relations and multi-dimensional problems between Greece and Turkey have been reflected in the region. Likewise, the concerns of the Baltic countries and Russia-NATO rivalry have reached a high level in the Baltic region within the scope of the regional security complex. The fact that both regions have common actors and similar aspects in the context of theory makes comparative threat analysis possible. This study, which was derived from a master’s thesis, discusses whether the Eastern Mediterranean and the Baltic can form a separate complex. It is evaluated that the current rivalries and conflicts in these two regions preclude cooperation. NATO-Russia and Turkey-Greece relations are analyzed with respect to the current capacities of regional countries, as well as threats and risks that they create. The aim of this article is to reveal the similarities and differences of the two regions and to identify existing threats. As demonstrated by research findings, the capacity to form a separate complex is limited.

* Bu çalışma, 10 Haziran 2021 tarihinde İlkay Türkeő tarafından Milli Savunma Üniversitesi Atatürk Stratejik Araştırmalar Enstitüsü Strateji ve Güvenlik Ana Bilim Dalı, Güvenlik Araştırmaları Programında savunulan “Bölgesel Güvenlik Kompleksi Kapsamında Baltık ve Doğu Akdeniz’in Oyun Teorisi ile Tehdit Analizi” başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

** Arş. Gör., Milli Savunma Üniversitesi Atatürk Stratejik Araştırmalar ve Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, E-mektup: turkes.ilkey@gmail.com, ORCID: 0000-0002-8183-698X

*** Doç. Dr., Milli Savunma Üniversitesi Atatürk Stratejik Araştırmalar ve Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, E-mektup: gungor_sahin@yahoo.com, ORCID: 0000-0001-6296-8568

Keywords: Regional Security Complex, Eastern Mediterranean, Baltic, Game Theory, Security

Giriş

Günümüzde aktörler arası iletişim ve ilişkiler devletlerin bölgesel sınırlarını aşan boyutlara ulaşmıştır. Bireyden sistem düzeyine kadar güvenlik ihtiyacının olduğu ilişkiler ağında bir devletin güvenlik temelli kaygıları, komşu devletlerin güvenlikleri ile yakından ilişkilidir. Son yıllarda devletler, uluslararası aktörler ve özel şirketlerin bir arada buldukları alanların ayrı bölgeler meydana getirebilecek kapasiteye ulaşmış ve ulaşmadıkları hususu önemli bir tartışma konusu hâline gelmiştir. Bu bağlamda Doğu Akdeniz ve Baltık coğrafyalarında ortaya çıkan riskler ve tehditler, bu iki alanın ayrı bir bölgesel kompleks oluşturabileceği savını ortaya çıkarmıştır. Doğu Akdeniz’de son yıllarda başta enerji sorunları ve dış aktörlerin bölgeye müdahil olması bölge devletlerini güvenlik tehdidiyle karşı karşıya bırakmıştır. Doğu Akdeniz’deki sorunların temelinde başta devletlerin iç sorunları, tarihsel uyuşmazlıkları ve ikili ilişkilerdeki dinamikler gibi hususlar yatmaktadır. Aynı şekilde Baltık bölgesindeki devletlerin Rusya ile olan tarihsel bağları ve birbirleriyle ilişkilerde yaşanan sorunlar bu iki bölgenin bu anlamda birbirine benzemelerine yol açmaktadır. Bu çalışma bahsi geçen iki bölgenin benzerliklerini ve farklılıklarını ortaya koyması bakımından önem arz etmektedir.

Yüksek lisans tezinden türetilen bu çalışmanın temel amacı, bölgesel güvenlik kompleksi kuramı kapsamında komplekslerin oluşumuna etki eden faktörlerin benzeştiği iki coğrafya olan Doğu Akdeniz ve Baltık bölgelerinin karşılaştırmalı çözümlemesini yapmaktır. Ayrıca tehdit algılamaları sonucunda buraların Orta Doğu ile Rusya komplekslerinden ayrı bölgesel kompleksler oluşturup oluşturmadıkları incelenmektedir. Diğer yandan bu çalışmada sıcak çatışma ihtimali üzerinde durmak maksadıyla “oyun teorisi” yöntemine başvurulmuştur. İşte çalışmanın özgünlüğü tam da bu noktada ortaya çıkmaktadır. Doğu Akdeniz ve Baltık bölgelerinin örnek olaylar olarak seçildiği bu araştırmada ilk anılan bölge Türkiye ve Yunanistan, ikincisi ise Rusya ve NATO üzerinden çözümlenmektedir.

Çalışmanın temel hipotezi, “Doğu Akdeniz ve Baltık bölgeleri farklı aktörlere ev sahipliği yapsalar da benzer özellikler taşımaktadırlar ve bu coğrafyalar bölgesel güvenlik kompleksi bağlamında ayrı birer kompleks oluşturmaktadırlar” şeklinde formüle edilmiştir. Satırlarını okumuş olduğunuz makalede, üç araştırma sorusuna cevap aranmıştır. Bunlar aşağıdaki şekilde sıralanabilir: “Doğu Akdeniz ve Baltık bölgelerindeki güncel sorunlar nelerdir?”, “Doğu Akdeniz ve Baltık coğrafyaları ayrı birer bölgesel kompleks olabilirler mi?” ve “Söz konusu iki bölge kuramsal boyut dikkate alındığında benzer özelliklere sahip midir?”

Kuramsal Çerçeve

Bu çalışmanın kuramsal çerçevesini Kopenhag Okulu’ndan çıkan ve okulun uluslararası ilişkiler disiplinine kazandırdığı üç yeni yaklaşımdan biri olan “bölgesel güvenlik kompleksi” oluşturmaktadır. Söz konusu okul güvenlik çalışmalarında; güvenikleştirme/güvenlik-dışlaştırma, sektörel güvenlik yaklaşımı ve bölgesel güvenlik kompleksi gibi üç önemli yaklaşım geliştirmiştir. 1990’lardan itibaren yükselişe geçen yeni güvenlik çalışmalarına ‘sektörel güvenlik’ noktazarından bakan bu ekol çerçevesinde güvenliğin; askerî, siyasi, iktisadi, çevresel ve toplumsal güvenlik olmak üzere beş farklı boyutunun olabileceği ileri sürülmüştür. Bu minvalde söz konusu okul, askerî ve devlet merkezli geleneksel anlayışa karşılık yeni bir bakış açısıyla güvenlik çalışmalarına katkıda bulunmuştur. Böylece Kopenhag Okulu, askerî alan dışındaki tehditleri de gündemine

taşıyarak referans nesnelere devlet düzeyinden toplum düzeyine doğru genişletmiştir.¹ Ancak bu kuram kapsamında askerî güvenlik anlayışı tamamen dışlanmamış; bireyi veya toplumu tehdit eden her şeyin bir güvenlik sorunu olarak algılanamayacağı görüşü hâkim kılınmıştır. Diğer yandan “Güvenlikleştirme” kuramı, Waever’ın “Securitisation and Desecuritisation” (1995) başlıklı makalesi ve Buzan, Wilde ve Waever tarafından kaleme alınan “Security: A New Framework for Analysis” (1998) başlıklı eser ile kapsamlı bir şekilde açıklanmıştır. Şöyle ki; güvenlikleştirme yaklaşımı aracılığıyla sektörel güvenlik ve bölgesel güvenlik kompleksi kuramlarının temelleri atılmıştır. Onlara göre güvenlik, varlığı devam ettirme ile alakalı bir durumdur ve ancak belirlenmiş bir referans nesnesinin varlığına yönelik bir tehdit olarak sunulduğu vakit gündeme gelmektedir.²

Güvenlikleştirme kapsamında ortaya çıkan ve ilk olarak Barry Buzan tarafından ortaya atılan Bölgesel Güvenlik Kompleksi (BGK) kavramı ise temelde sistem düzeyinde yapılan analizlerin, farklı coğrafyalardaki devletlerin pozisyonlarını yeterince yorumlayamamasından dolayı ortaya çıkmıştır. Bölgesel Güvenlik Kompleksi kuramı temelinde sistem içerisinde yer alan tüm devletlerin güvenlik alanındaki karşılıklı bağımlılıklarının küresel çapta rol oynadığı yatmaktadır. Bunun nedeni ise birçok askerî ve siyasi tehdidin birbirine yakın coğrafyalarda çok daha kolay bir şekilde yayılması ve güvensizliğin genellikle “yakınlık” (proximity) ile ilişkili olmasıdır.³ Buna göre birçok devlet, coğrafi olarak kendisinden uzakta yer alan güçlerden ziyade komşularından kaynaklanan korkulara kapılmaktadır. Bu tarz ilişkileri içeren bölgesel güvenlik kompleksleri, “minyatür anarşik ortamlar”a benzetilmektedirler.

Söz konusu kuram, devletlerin güvensizlik kaygılarının, coğrafi olarak kendilerinden uzakta yer alan süper veya büyük güçlerden değil; aksine hemen yanı başlarında bulunan ve kimi zaman da sınır komşularından kaynaklandığına dikkat çekmektedir. Buna göre coğrafi yakınlık, dostluk-düşmanlık ilişkisi, tarihsel geçmiş gibi unsurlar güvenlik veya güvensizliği tetiklemektedir. Dolayısıyla bu tarz bölgelerde yer alan devletlerin ulusal güvenlik meseleleri de birbiriyle yakından ilişkili olmaktadır.

Buzan tarafından kaleme alınan “People, States and Fear” başlıklı eserde bölgesel güvenlik kompleksi kavramı, ilkin “Ulusal güvenlikleri, birbirinden ayrı düşünemeyecek şekilde öncelikli güvenlik endişelerinin birbirleriyle ilişkili olan bir grup devlet”⁴ şeklinde tanımlanmış ve kuram ilk etapta Güney Asya ile Orta Doğu’ya uygulanmış ardından da Güney Asya örnek olayı üzerinden derinlemesine ele alınmıştır. Söz konusu tanım daha sonraları inşacılar tarafından güncellenerek devlet merkezli varsayımdan öteye taşınmıştır. Şöyle ki “Güvenlikleştirme ve güvenlik-dışlaştırma uzun vadede biri olmadan diğerinin de güvenlik sorunlarını nedensellik bağlamında çözümleyemeyeceği birimler seti” şeklinde tanımlanmıştır.⁵

Bölgesel güvenlik komplekslerinde yer alan devletler ile bölge dışından, ekseriyetle büyük güç olarak tanımlanan devletlerin ortaklık ilişkisi geliştirmeleri dış güçlere nüfuz ve

¹ Ovalı, A. Şevket, “Ütopya ile Pratik Arasında: Uluslararası İlişkilerde İnsan Güvenliği Kavramsallaştırması”, Aydın, Mustafa; Hans Günter Brauch vd. (der.), Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2015, s.287.

² Emmers, Ralf, “Güvenlikleştirme”, Collins, Alan (der.), Uslu, Nasuh (çev.), Çağdaş Güvenlik Çalışmaları, Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, İstanbul, 2017, s.132.

³Buzan, Barry ve Waever, Ole, Regions and Powers: The Structure of International Security, Cambridge University Press, New York, 2003, s.12.

⁴Buzan, Barry, People, States and Fear, Wheatsheaf Books Ltd., Sussex 1983, s.106.

⁵Buzan, Barry, “Regional Security Complex Theory in the Post-Cold War World”, Söderbaum, Fredrik Söderbaum; Timothy M. Shaw (der.), Theories of New Regionalism, Palgrave Macmillan, New York 2003, s.141.

hâkimiyet kurma imkânı tanımaktadır. Yerel düzeyde rekabet eden devletler, dışardan müttefik arayışına girdikleri vakit böyle durumlar büyük güçler tarafından bir fırsat olarak değerlendirilmektedir. Söz konusu mekanizmayla birlikte bölgesel uyuşmazlıklar küresel düzeye taşınabilmektedirler.⁶ Bölgesel güvenlik kuramları oluşturulurken tanımlayıcı (*descriptive*) ve öngörücü (*predictive*) olmak üzere iki temel yaklaşım benimsenmiştir. Tanımlayıcı yaklaşımda; bölge devletlerinin iç yapıları, bölgeyi oluşturan devletler arasındaki ilişkiler, bölgenin diğer bölgelerle etkileşimi ve bölgedeki küresel güçlerin rolü önem arz etmektedir.⁷ Esasında bölgesel güvenlik kompleksinde; komşuları birbirinden ayıran bir sınır, iki veya daha fazla otonom birime sahip olan anarşik yapı, birimler arası güç dağılımını ortaya koyan kutupluluk ve birimler arası dostluk/düşmanlık ilişkilerini kapsayan sosyal inşa gibi ilkeler yer almaktadır.⁸

Doğu Akdeniz Güvenliği ve Tehdit Analizi

Binlerce yıldan bu yana birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olan Doğu Akdeniz havzası, siyasi güçler arasında sayısız çatışmalara tanıklık etmiş⁹ ve dolayısıyla bölgede hegemonya kurmak isteyen güçlerin mücadele alanı hâline gelmiştir. Esasında denizler tarih boyunca uluslararası ticarete merkezi rol oynadıklarından küresel hegemonya mücadelesinin cereyan ettiği yerler olmuşlardır. Bu bölgede günümüzde çok taraflı uyuşmazlıkların kaynağı olan Doğu Akdeniz öne çıkmaktadır ki bu coğrafyanın dünya üzerinde ekonomik ilişkilerin ortaya çıktığı ilk yer olması, burasının medeniyetler arasında mücadelelerin yaşandığı bir alana dönüşmesine yol açmıştır. Doğu Akdeniz, dünyadaki denizlerin %1'ine tekabül etmesine rağmen dünya ticaretinin %25'inin gerçekleştiği bir yerdir.¹⁰ Diğer yandan 2000'li yılların ortalarından itibaren Doğu Akdeniz'deki ülkelerin güvenliklerinin zedelendiği söylenebilir. Bunun nedenlerinden en önemlisi havzada kıyıdaş ülkelerin belirledikleri ve birbirleriyle örtüşen sınırlarda yapılan doğal gaz ve petrol aramalarıdır. Ayrıca bu bölgede Arap Baharı sonrasında Orta Doğu ülkelerinde yaşanan iç savaşlar, Filistin-İsrail çatışması, Kıbrıs, Türk-Yunan deniz uyuşmazlığı gibi birçok uluslararası sorunun cereyan etmesi, söz konusu aktörlerin güvensizlik duymalarına sebebiyet vermiştir.

Değişen güvenlik algısı, jeopolitik bakış, aktörler ve bunların izledikleri saldırgan sayılabilecek politikalar bölgede istikrarsızlık ve belirsizlik ortamı yaratmıştır. Aviad Rubin ve Ehud Eiran, bu alanda yapılan akademik çalışmaların günümüzde karasal alanlardan ziyade "Doğu Akdeniz"e yoğunlaştığını ifade etmişlerdir.¹¹ Bu minvalde bir alt bölge, alt bölge güvenlik kompleksi veya ayrı bir jeopolitik alan meydana getiren Doğu Akdeniz¹² mevcut yazında "Hobsçu bir güvenlik çemberi"¹³ teşkil etmektedir. Diğer yandan

⁶ Buzan ve Waever, a.g.e., s. 46.

⁷ Buzan ve Waever, a.g.e., s. 51.

⁸ Buzan ve Waever, a.g.e., s. 53.

⁹ Yüksel, Cüneyt, ve Baran, Deniz, Uluslararası Hukukta Doğu Akdeniz Krizi ve Türkiye ile Libya Arasındaki Deniz Yetki Alanlarını Sınırlandırma Mutabakatının Değerlendirilmesi, Public and Private International Law Bulletin, 2020, Cilt 40, Sayı 1, s.522.

¹⁰ Grigoriadis, Ioannis N., Energy Discoveries in the Eastern Mediterranean: Conflict or Cooperation?, Middle East Policy, 2014, Cilt 21, Sayı 3, s.124.

¹¹ Rubin, Aviad, ve Eiran, Ehud, Regional Maritime Security in the Eastern Mediterranean: Expectations and Reality, International Affairs, 2019, Cilt 95, Sayı 9, s.1.

¹² Tziarras, Zenonas, The New Geopolitics of the Eastern Mediterranean: Trilateral Partnerships and Regional Security, PRIO The New Geopolitics of the Eastern Mediterranean-An Introduction Raporu, Mart 2019, s.5.

¹³ Dokos, Thanos, Defence Expenditures in the Eastern Mediterranean and the Gulf Region: The Impact on Regional Security, Secat, Laura Aimone; Hugo Gallego vd. (der.), Mediterranean Yearbook 2019, IEMed, Barcelona, 2019, s.236.

günümüzde her ne kadar Doğu Akdeniz coğrafyası, kıyıdaş ülkelerin kendi sahalarında keşfettikleri kaynakları geliştirmek suretiyle toplumlarının refahını artıracakları bir alan teşkil etmiş olsa da bu durum “istikrarsız deniz güvenliği dinamiği” adı verilen bir durumun ortaya çıkmasına neden olmuştur.¹⁴ Bölgede boru hatlarının inşa edilebilmesi devletler arasındaki iş birliğinin gücü ile doğru orantılıdır. Şirketler, çatışma potansiyeli taşıyan bölgelere müdahil olmak istemedikleri gibi bankalar da bu tarz bölgelere yatırım yapmaktan kaçınmaktadırlar.¹⁵ Esasında enerji, uyuşmazlıkların ya da çatışmaların tırmanmasını önleyerek ilişkilerin normalleşmesini sağlayabilir, fakat dünyada henüz böyle bir “barış boru hattı” projesine rastlanmamıştır.¹⁶ Sonuç olarak, çok uluslu enerji şirketlerinin yüksek istikrarsızlık riski taşıyan bölgelere milyarlarca dolarlık yatırımlar yapması pek muhtemel gözükmemektedir.

Ayrı bir dinamiğe sahip olan Doğu Akdeniz’deki jeopolitik yarışlar, çatışmaların çoğalmasına sebebiyet vermiştir. Bu bölgenin güvenliğini olumsuz yönde etkileyen faktörler arasında; enerji kaynaklarının keşifleri, jeopolitik düşmanlıklar, yeni güvenlik anlayışları ve dış güçlerin bölgedeki etkileri gibi hususlar başı çekmektedir.¹⁷ Doğu Akdeniz’de cereyan eden sorunların ortaya çıkmasında 2003 yılında GKRY’nin ilan ettiği münhasır ekonomik bölge Yunanistan, Mısır ve İsrail ile yapılan antlaşmalar sonucunda ortaya çıkmıştır. Dar bir deniz alanına sahip olan bu bölgedeki kıyıdaş devletlerin deniz yetki alanlarını keyfi olarak belirlemeye kalkışmaları beraberinde birçok güvenlik sorununun ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir. Bu durumun Türkiye açısından “egemenlik” meselesi olarak algılanması, kaynakların keşfi ve pazarlanmasından daha fazla önem teşkil etmiştir. Bunun iki temel sebebi bulunmaktadır. Birincisi en uzun kıyı şeridinde sahip Türkiye’ye öngörülen yetki alanlarının uluslararası hukuk çerçevesinde oransallık, coğrafi üstünlük ve hakkaniyet ilkeleri¹⁸ ile bağdaşmamasıdır. İkinci ise GKRY’nin Kıbrıs’ı bir bütün olarak ele almasından kaynaklanmaktadır. Bu durum hâliyle Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Cumhuriyeti’ni dejavantajlı duruma sokmaktadır.

GKRY, 2003’te Mısır, 2007’de Lübnan ve 2010’da İsrail hükümetleri ile bir dizi sınırlandırma antlaşmaları imzalamıştır. Türkiye, Mısır ile yapılan antlaşmaya GKRY’nin Kıbrıs’ın tamamı üzerinde egemenlik kurmaya çalıştığını ileri sürerek itiraz etmiş, Lübnan’ı da uyardığı için söz konusu antlaşma bu ülkenin meclisinde onaylanmamıştır. Türkiye, bu antlaşmaların imzalanmasını müteakiben bölgede yalnızlığa itilmişse de 2011 yılında KKTC, 2019’da ise Libya UMH ile sınır antlaşmaları yaparak bölgedeki yalnızlığına son vermeye çalışmıştır.

Türkiye bölgede yapılan önemli enerji projelerinin dışında tutulmuştur. Bunlardan birincisi East Med Projesi’dir. Söz konusu bu proje, İsrail’den çıkacak doğal gazın Kıbrıs ve Girit üzerinden Yunanistan’a oradan da İtalya’ya ulaştırılmasını hedeflemiştir. Projenin hayata geçirilmesi için 20 Aralık 2018 tarihinde İsrail, Yunanistan ve Güney Kıbrıs’ın katıldıkları zirvede Doğu Akdeniz Boru Hattı Antlaşması’nın bir yıl içinde imzalanması kararlaştırılmıştır. Esasında Doğu Akdeniz’deki doğal gazın Avrupa’ya nakli için iktisadi açıdan en uygun olan İsrail ve Türkiye arasında yapılacak bir boru hattı ile East Med Projesi

¹⁴ Vogler, Sarah ve Thompson, Eric V., Gas Discoveries in the Eastern Mediterranean: Implications for Regional Maritime Security, German Marshall Fund Eastern Mediterranean Energy Project Raporu, Mart, 2015, s.6.

¹⁵ Winrow, Gareth M., Discovery of Energy Reserves in the Levant and Impacts on Regional Security, Uluslararası İlişkiler, 2018, Cilt 15, Sayı 60, s.47.

¹⁶ Adamides, Constantinos ve Christou, Odysseas, “Energy Security and the Transformation of Regional Securitization Relations in the Eastern Mediterranean”, Katsikides S. ve Koksidis P.I. (der.), Societies in Transition, Springer International Publishing, İsviçre 2015, s.189-190.

¹⁷ Tziarras, a.g.e., s.5.

¹⁸ Yayıncı, Cihat, Doğu Akdeniz’in Paylaşım Mücadelesi ve Türkiye, Kırmızı Kedi Yayınevi, İstanbul 2020, s.62.

kıyaslandığında ikincisinin oldukça maliyetli olduğu ortaya çıkmaktadır. Şöyle ki İsrail Türkiye boru hattı projesinin 500 kilometre uzunluğunda olması planlanırken East Med'in toplam uzunluğu ise 1.900 kilometreyi bulmaktadır. Bu durum bariz bir maliyet farkının ortaya çıkmasına yol açmaktadır.¹⁹ Türkiye'yi dışlayan ikincisi girişim ise 14 Ocak 2019 tarihinde yedi ülkenin (GKRY, Yunanistan, İsrail, İtalya, Ürdün, Filistin ve Mısır) katılımıyla Kahire'de gerçekleştirilen Doğu Akdeniz Doğal Gaz Forumu'dur. Ancak son anılan girişim yüksek maliyeti ve bölgenin istikrarsız yapısı yüzünden uluslararası şirketler tarafından pek önemsenmemiştir. Nitekim Amerika Birleşik Devletleri, 12 Ocak 2022'de almış olduğu bir karara istinaden East Med projesinden desteğini çektiği için bunun yerine elektrik enerjisi üretimini hedefleyen başka bir proje gündeme gelmiştir.

Bu bağlamda önemli dış güçlerden biri olan ABD'nin son yıllarda bölgeye yönelik edilgen bir politika takip ettiği dikkat çekmektedir. Ancak Amerikalı enerji şirketleri Doğu Akdeniz konusunda cevval davranmaktadırlar. Örneğin ExxonMobil şirketi GKRY, Mısır ve İsrail enerji sahalarında en faal olan aktör durumundadır. Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü'nün (NATO) Doğu Akdeniz'deki durumuna bakıldığında ise söz konusu örgütün bölgede etkin bir rol oynamadığı görülmektedir. Bu noktada NATO'nun bölgedeki temel kaygısı Yunanistan, Fransa ve Türkiye arasında ortaya çıkabilecek uyuşmazlıklarda düğümlenmektedir.

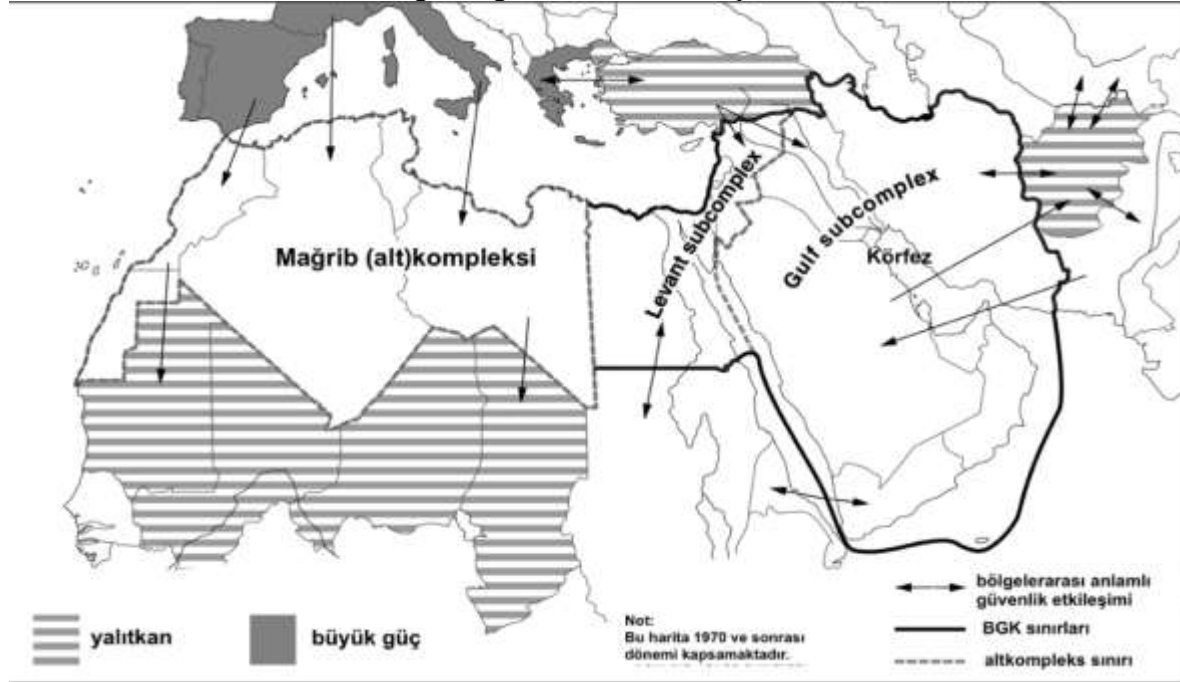
Rusya'nın Doğu Akdeniz'deki etkisi, bir bakıma Orta Doğu'daki varlığının izdüşümü olarak görülebilir. Rusya'nın Doğu Akdeniz'e olan ilgisi her ne kadar klasik anlamda "sıcak denizlere inme" politikasını anımsatsa da bölgedeki nüfuzu Suriye savaşına müdahil olmasıyla birlikte enikonu hissedilmeye başlanmıştır. Ayrıca Rusya'nın Libya'daki olaylarda da önemli bir rol oynaması, bölgedeki etkinliğinin pekişmesine yol açmıştır. Her ne kadar Rusların Doğu Akdeniz bölgesi ile ticari, askerî, kültürel ve tarihi ilişkileri bulunsu da burasını daha çok Avrupa ve Orta Doğu coğrafyalarını çevreleyen bir bağlantı noktası olarak görmekte-dirler.²⁰ Esasında 2011 yılında başlayan Arap Baharı, Rusya'nın söz konusu coğrafyadaki etkinliğini pekiştirmesine zemin hazırlamıştır.

Kopenhag Okulu yaklaşımına göre Doğu Akdeniz bölgesi, başlı başına ayrı bir bölgesel kompleks olarak değerlendirilmese de²¹ son dönemlerde Doğu Akdeniz'de yaşanan olaylar, söz konusu coğrafyanın ayrı bir bölgesel kompleks veya Orta Doğu kompleksinin bir alt-kompleksi olup olamayacağı hususunu gündeme getirmiştir. Bu keyfiyet Türkiye'nin yalıtkan (insulator) rolü üzerinde durulmasını gerektirmektedir.

¹⁹ Lika, Idir, "Greek Security Policy in Eastern Mediterranean", SETA Analiz Raporu, Şubat, 2020, s.14.

²⁰ Alterman, Jon B.; Conley, Heather A.vd., "Restoring the Eastern Mediterranean as a U.S. Strategic Anchor", CSIS Raporu, 2018, s.5-6.

²¹ Buzan, a.g.e, s. 144.

Harita 1: 1970'ten Sonra Orta Doğu Bölgesel Güvenlik Kompleksi Haritası

Kaynak: Buzan, Barry ve Waeber, Ole, Regions and Powers: The Structure of International Security, Cambridge University Press, New York 2003.

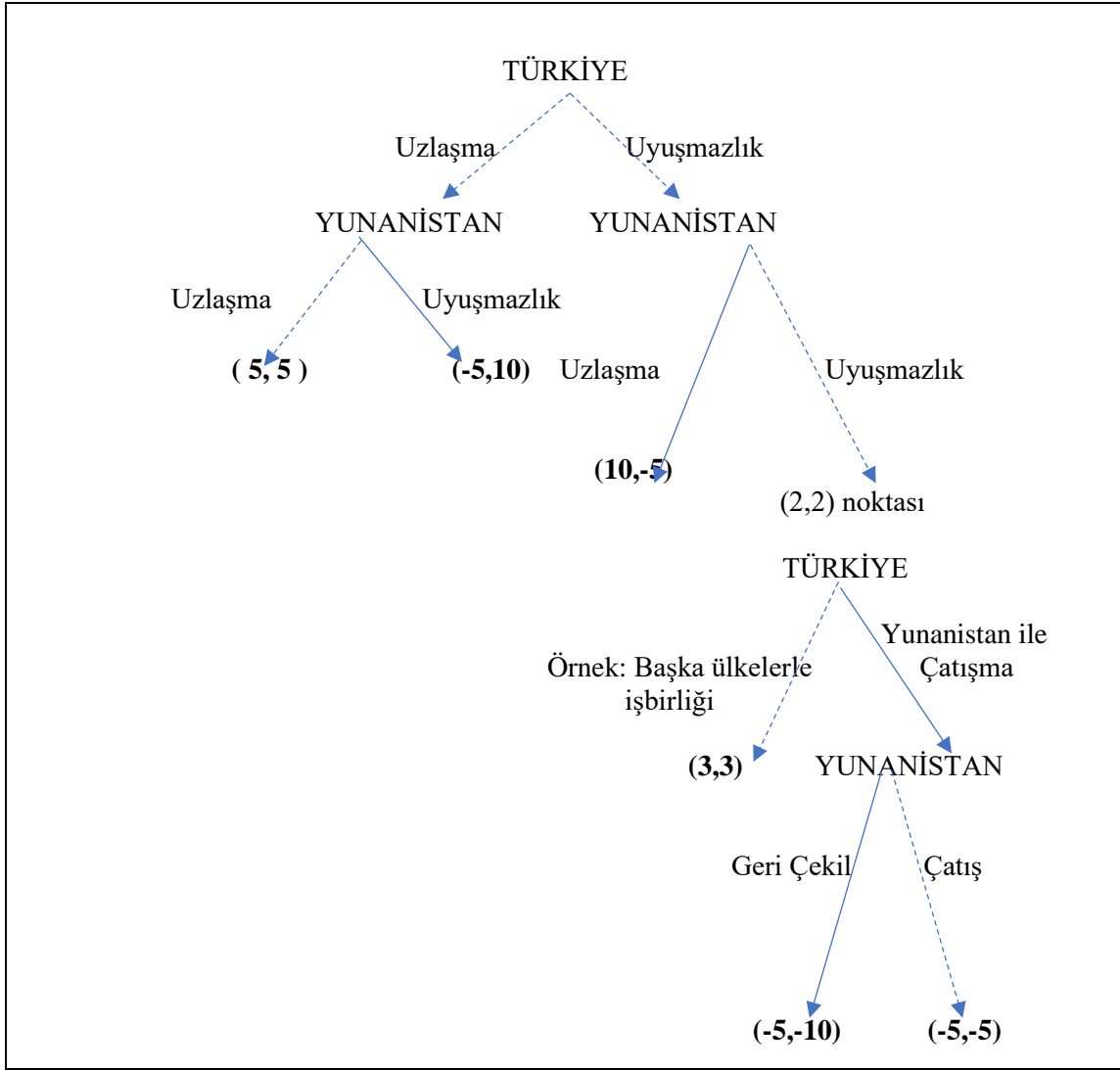
Orta Doğu kompleksi içinde Mağrip, Levant ve Körfez alt kompleksleri yer almaktadır. Bu minvalde ise Türkiye ve Afganistan'ın yalıtkan rollere sahip oldukları dikkat çekmektedir. Levant sınırları içerisindeki ülkelerin tamamı günümüzde Doğu Akdeniz'de ortaya çıkan hidrokarbon sorunları çerçevesinde birbirleriyle rekabet içerisinde. Bu devletlerin güvenliklerinin birbirlerine sıkı sıkıya bağlı oldukları düşünüldüğünde Levant alt kompleksinin sınırları genişletilmek suretiyle Doğu Akdeniz bölgesinde Türkiye, Yunanistan, İsrail, Mısır, Lübnan, Libya, KKTC ve GKRY gibi kıyıdaş ülkeleri kapsayan ayrı bir kompleksin varlığından söz edilebilir. Doğu Akdeniz meselesi son yıllarda yukarıda sözü edilen ülkeler arasındaki ana gündem maddesi olmuştur. Birçok uluslararası enerji şirketinin faaliyet gösterdiği ve yeni ittifakların ortaya çıktığı bu bölgede, kıyıdaş ülkeler bilhassa deniz sahalarını kendi tezlerine göre şekillendirmeye çalışmışlardır.

Diğer yandan Doğu Akdeniz konusu ele alınırken Türkiye'nin yalıtkan rolünün yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir. BGKT'ye göre bölgesel komplekslerin sınırları net bir şekilde belirlenmiş oldukları için birbirleriyle örtüşmemektedir. Yalıtkan aktör ise bölgesel güvenlik komplekslerinin arasında kalan bir bölgede konumlanmaktadır. Bu minvalde yalıtkan bir devlet rolü üstlenen Türkiye'nin ise çevresindeki komplekslerle iletişimi ve karşılıklı etkileşimi bulunmaktadır. Bu nedenlerden ötürü Türkiye herhangi bir komplekse dâhil edilmemektedir. Yani Türkiye, çatışmaların yoğun olduğu bir bölgede bunlara müdahalede bulunmamaya özen göstermektedir. Bu da Türkiye'nin yalıtkan rolünü gözler önüne sermektedir. Diğer yandan Türkiye'nin herhangi bir kompleks sınırları içerisinde yer almaması yalıtkan rolünün sorgulanmasına yol açmaktadır. Hâlihazırda Doğu Akdeniz, Orta Doğu kompleksi ve Levant alt-kompleksi ile ilişki içerisinde. Bu durum ileride ayrı bir BGK meydana getirdiği takdirde Türkiye'nin bu minvalde oynayacağı baş rol, onu önemli bir kompleks üyesine dönüştürmeye matuftur.

Oyun kuramı bağlamında Yunanistan ve Türkiye'nin temel stratejileri -daha fazla kazanım getirecek başka seçenekler olsa bile aktörün her zaman birincil olarak kullandığı

seçim- iş birliği yapmamak üzerine inşa edilmiştir. Ancak bu durum yüksek bir çatışma potansiyeli taşımamaktadır. Daha açık bir ifadeyle söylenecek olursa her iki aktör uzun yıllardan bu yana “çözumsuzlüğü çözüm olarak” addettiklerinden birbirlerinden ziyade diğer aktörlerle yollarına devam etmektedirler. Esasında ardışık yani sıra ile oynanan bir oyunda Türkiye ve Yunanistan, uyuşmazlığı seçmiş olsalar dahi çatışma yoluna gitme ihtimalleri düşüktür. Buna göre genişletilmiş alt oyun kapsamında Tablo 2 ortaya çıkmaktadır.

Şekil 1: Türkiye ve Yunanistan Arasındaki Çatışma İhtimalinin Ağaç Diyagramı Yardımıyla Gösterilmesi

Şekil 1’de görüldüğü üzere ağaç diyagramı, oyunculara daha fazla alternatifler sunmaktadır. Burada Türkiye ve Yunanistan arasındaki bir meselenin çatışmaya dönüşmesi iki tarafın da kaybına neden olma potansiyeli taşımaktadır. Böylece çatışmaya ayrılacak kaynaklar yerine her iki ülkenin uyuşmazlık temelinde bir nevi anlaşmaya vararak ayrı yollara gitmeleri ve politikalarını bu yönde şekillendirmeleri mümkün olmaktadır. Bilhassa matriste gösterilen (2,2) uyuşmazlık tercihinin diyagrama yansıtılması ve bu noktadan sonra çatışmanın ancak eksi yönde bir sonuç doğurması ve tarafları negatif yönde etkilemesi, baskın stratejinde başka iş birliklerinin (3,3) önünü açmaktadır. Diğer yandan diyagramdaki

kesik çizgiler oyuncunun tercihler arasında en iyi seçenek doğrultusunda karar verdiğini göstermektedir. Sonuç olarak söylenecek olursa Türkiye ve Yunanistan'ın Doğu Akdeniz meselesinde çatışma yaşama ihtimalleri oldukça düşük düzeydedir. Önceki bölümlerde de değinildiği üzere bu iki aktörün ilişkisi “*tit for tat*” (misilleme) stratejisini hatırlatmaktadır. Yani taraflar birbirlerine savaş açmak yerine zıt yönlere gitmeyi tercih etmektedirler.

Baltık Güvenliği ve Tehdit Analizi

Baltık devletleri, Avrupa'nın kuzeydoğusunda bulunan ve Baltık Denizi'ne kıyısı olan Litvanya, Letonya ve Estonya'dan oluşmaktadır. Bu ülkelerin güvenlikleri, tarihten gelen bağlar nedeniyle birbirlerine sıkı sıkıya bağlıdırlar. Tarihin birçok döneminde ilhaklarla başka devletlerin yönetimi altına giren bu ülkelerin, egemen devletler hâline gelmeleri çok uzun zaman almıştır. Hatta günümüzde bile bu ülkelerin egemenlikleri tartışma konusudur.

İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasını müteakiben 1939'da meydana gelen Molotof-Ribbentrop Paktı bu bölgede Rusların nüfuzlarını tesis etmelerine vesile olmuştur. Paktın imzalanmasından bir yıl sonra Rus kuvvetleri bu ülkeleri işgal etmiş olsalar da Almanlar ve Ruslar arasındaki savaş nedeniyle bu topraklar üç yıldan fazla Nazilerin işgali altında kalmıştır. Böylece bu ülkeler, iki blok arasında sıkışmıştır. 1944 yılına gelindiğinde SSCB bölgeyi ikinci kez işgal ederek bu coğrafyayı 1991'e kadar yönetimi altında tutmuş ve aynı yıl söz konusu ülkelerin bağımsızlıklarını tanımak durumunda kalmıştır. Buna karşılık ABD, çevreleme politikası gereğince bu ülkelerin egemenliklerine tam destek vermiştir. Letonya'nın Skruna bölgesinde konuşlandırılmış olan Rus askeri birliklerinin 1998 yılında bu bölgeden çekilmesiyle birlikte Rusların Baltık coğrafyasındaki varlıkları sona ermiştir.²²

1990 sonrası dönemde üzerlerindeki Rus etkisini kırmak amacıyla Batı yanlısı politikalar izlemeye gayret eden Baltık ülkeleri kendi aralarındaki dayanışmayı güçlendirmek amacıyla politika, eğitim ve savunma alanlarındaki BALTBAT, BALTRON, BALTDEFCOL, BALTSEA, BALTNET gibi bölgesel iş birliği projelerine önem vermişlerdir. Neticede Baltık ülkeleri, bu dayanışma temelinde Rusya'nın tüm karşı çıkışlarına rağmen 2004 yılında hem AB'ye hem de NATO'ya üye olmuşlardır.

Rusya 2000 yılında Vladimir Putin'in iktidarıyla birlikte yakın çevre (near abroad) politikası gereğince sınırları dışında yaşayan Rusların koruyuculuğuna soyunduğundan Baltık ülkeleri de bu durumdan derinden etkilenmişlerdir. Günümüzde Baltık ülkelerinde yaşayan Rusların nüfus içindeki oranları; Letonya'da %27, Estonya'da %25 ve Litvanya'da %5,8 olarak kayıtlara geçmiştir. Hatta Estonya'nın Ida-Viruma bölgesinde, yaşayan Rusların oranı %70, Narva'da ise bu oran %83'e çıkmaktadır ki bu oranlar Donbass veya Kırım'dan daha yüksektir. Bilhassa Rus Dünyası Vakfı (Fond Ruski Mir) adı verilen kurumun hayata geçirilmesinden sonra Ruslar yakın coğrafyalarında yaşayan soydaşlarının durumu ile daha yakından ilgilenmeye başlamışlardır. İşte tam da bu yüzden Rusya'nın 2014 yılında Kırım'ı işgal etmesi Letonya ve Estonya gibi hatırı sayılır bir Rus nüfusu barındıran ülkelerin de “soydaşları koruma” işgal edilebileceğini ortaya koymuştur.²³ Günümüzde Baltık bölgesindeki sorunların başında; Rusya'nın bölge devletlerinde nüfuzunu güçlendirmeye çalışması ve muhtemel bir çatışmada NATO ve Rusya'nın karşı karşıya kalma ihtimali gelmektedir. Diğer yandan Kuzey Akım projesi kapsamında Rusya ve AB arasındaki enerji ilişkileri de büyük önem arz etmektedir.

²² Kramer, Mark, NATO, the Baltics states and Russia: A Framework for Sustainable Enlargement, International Affairs, 2002, Cilt 78, Sayı 4, s.733.

²³ Kyle, Joe, Contextualizing Russia and The Baltic States, ORBIS FPRI's Journal of World Affairs, 2019, Cilt 63, Sayı 1, s.109.

Putin döneminde Rusya'nın dış politikası; güç tahkimi, uluslararası alanda görünürlüğün yükseltilmesi ve NATO ile ABD'ye karşı yüksek şüphe gibi temel ilkelere hareket etmektedir.²⁴ NATO'nun genişlemesini ulusal güvenliğine yönelik tehditlerin başında sayan Rusya, maliyeti her ne olursa olsun tüm tehditleri bertaraf etme üzerine bir politika inşa etmiştir. Rusya'nın kendini yeniden büyük bir güç olarak tanımlayabilmesi ise çok kutuplu dünya düzeninin kurallarına uymasından geçmektedir. Bu amaca matuf olarak Rusya yeni güç merkezleri inşa etmeye çalışmaktadır.²⁵ Bu minvalde Rusya'nın Baltık bölgesinde kontrolü sağlamaya çalışmasının dört sebebi bulunmaktadır. Bunlar; Kaliningrad ve Rusya arasında köprü oluşturma, Baltık denizine çıkışı sağlama, eski sınırlarına geri dönme ve NATO'nun dağılmasını sağlama şeklinde ortaya çıkmaktadır. Rusların bu hususlara önem vermeleri Doğu Avrupa'da tekrar etkin hâle gelmek istemelerinden kaynaklanmaktadır.²⁶

Rusya'nın Baltık bölgesinde kontrolü ele geçirmesinin yolu Kaliningrad oblastı ve Suwalki koridorundan geçmektedir. Baltık ülkeleri Rusya'nın bu bölgede kontrolü ele geçirmesi hâlinde buralar üzerinden kendilerini Batılı müttefiklerinden soyutlama ve aralarındaki bağlantıyı kesme ihtimalinden büyük kaygı duymaktadırlar. Esasında NATO genelde konvansiyonel askerî kapasite bakımından Rusya'dan üstün olsa da bu ülke Baltık coğrafyasında Brüksel'e üstün gelmektedir.

Küçük çaplı silahlı kuvvetlere sahip olan Baltık ülkelerinin güvenlikleri büyük ölçüde NATO'ya dayanmaktadır. Söz konusu üç ülke güvenlik politikalarını Rus tehdidinden dolayı egemenlik ve toprak bütünlüğü temelinde şekillendirilmiştir. Bu minvalde Baltık başkentleri Brüksel'i bir nevi garantör olarak addetmektedirler. Diğer yandan bu ülkelerin harekât ve komuta zinciri bakımlarından birbirleriyle tamamen bütünleşmiş bir ordu kurma gibi bir düşünceleri bulunmamaktadır. Ancak yasal düzenlemeler yapıldığı takdirde ortak deniz ve hava savunma tatbikatları gibi alanlarda iş birliği gerçekleştirilebilir.

Rusya, arka bahçesinde yer alan SSCB ülkelerinin AB'ye ve NATO'ya üye olmalarından endişe duymakta ve söz konusu örgütlerin doğuya doğru genişlemesini kendi ulusal güvenliği açısından büyük bir tehdit olarak algılamaktadır. Çünkü Moskova bu durumu bir bakıma çevreleme politikası olarak yorumlamaktadır. İşte yukarıda ortaya koyulan değerlendirmeler doğrultusunda komşularını birer tehdit unsuru olarak gören Rusya yönetimi tarihsel bağlarını kullanarak söz konusu coğrafyada nüfuzunu tekrar tesis etmeye çalışmaktadır. Baltık ülkeleri Rusya'nın bölgedeki faaliyetlerinden hoşnut değilken Rusya da yakın çevresindeki tehditleri bertaraf etmek amacıyla askerî güç kullanmaktan geri durmamaktadır. Her ne kadar Baltık ülkelerinin Rusya'ya karşı askerî kapasiteleri yetersiz olsa da Ruslar bu bölge üzerinden siyasi söylemlerini güvenleştirmektedirler.

Baltık coğrafyası hem Batı hem de Rusya açısından birbirlerini çevreleme noktalarına göre önemli bir bölgedir. SSCB sonrası dönemde Rusya etrafında oluşan güvenlik komplekslerinde bu ülkenin ana meselesinin NATO'nun genişlemesi, Balkanlar'da yaşanan savaşlar ve Baltık bölgesi etrafında şekillendiği söylenebilir.²⁷ Bu noktada Baltık devletleri, iki ayrı BGK'nın yorumlanması bağlamında en önemli zorluğu teşkil etmektedirler.

²⁴ Ambiguous Threats and External Influences in the Baltic States Phase 2: Assessing the Threat, Asymmetric Operations Working Group Raporu, 2015, s.7-8.

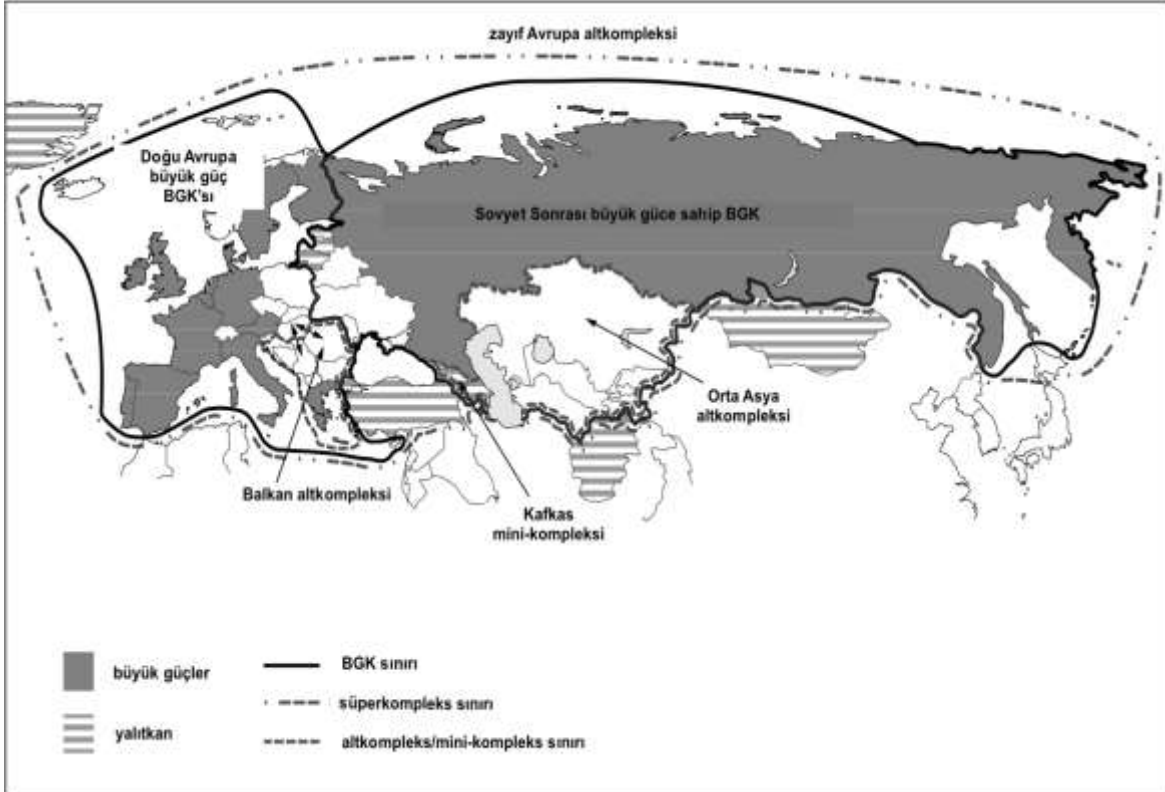
²⁵ A.g.e., s.9.

²⁶ Mastriano, Douglas, Project 1721: A U.S. Army War College Assessment on Russian Strategy in Eastern Europe and Recommendations on how to Leverage Landpower to Maintain the Peace, Strategic Studies Institute US Army War College Raporu, 2017, s.31.

²⁷ Buzan ve Waeber, a.g.e., s.429.

Rusya'nın söz konusu üç ülkeye karşı "böl ve yönet" politikası uyguladığının altını çizen Buzan ve Waever, Baltık devletlerinin 21'inci yüzyılda Rus merkezli BGK'nın içinde yer aldığını ifade etmektedir.²⁸ Ancak Baltık ülkelerinin NATO'ya üye olmalarıyla birlikte söz konusu coğrafya ile alakadar dış aktörlerin nüfuz mücadelesi hız kazanmıştır. Yani bölgede Rusya dışında aktörler de varlık göstermeye başlamışlardır. BGKT'ye göre bölgeler, uluslararası sistemin normal birer unsurudurlar. Fakat bölgesel aktörlerin kendi güvenliklerini sağlayamamalarından dolayı başarısız olma ihtimali de vardır.²⁹

Harita 2: Soğuk Savaş Sonrasında Avrupa'da Ortaya Çıkan BGK'lar

Kaynak: Buzan, Barry ve Waever, Ole, Regions and Powers: The Structure of International Security, Cambridge University Press, New York 2003, s. 349.

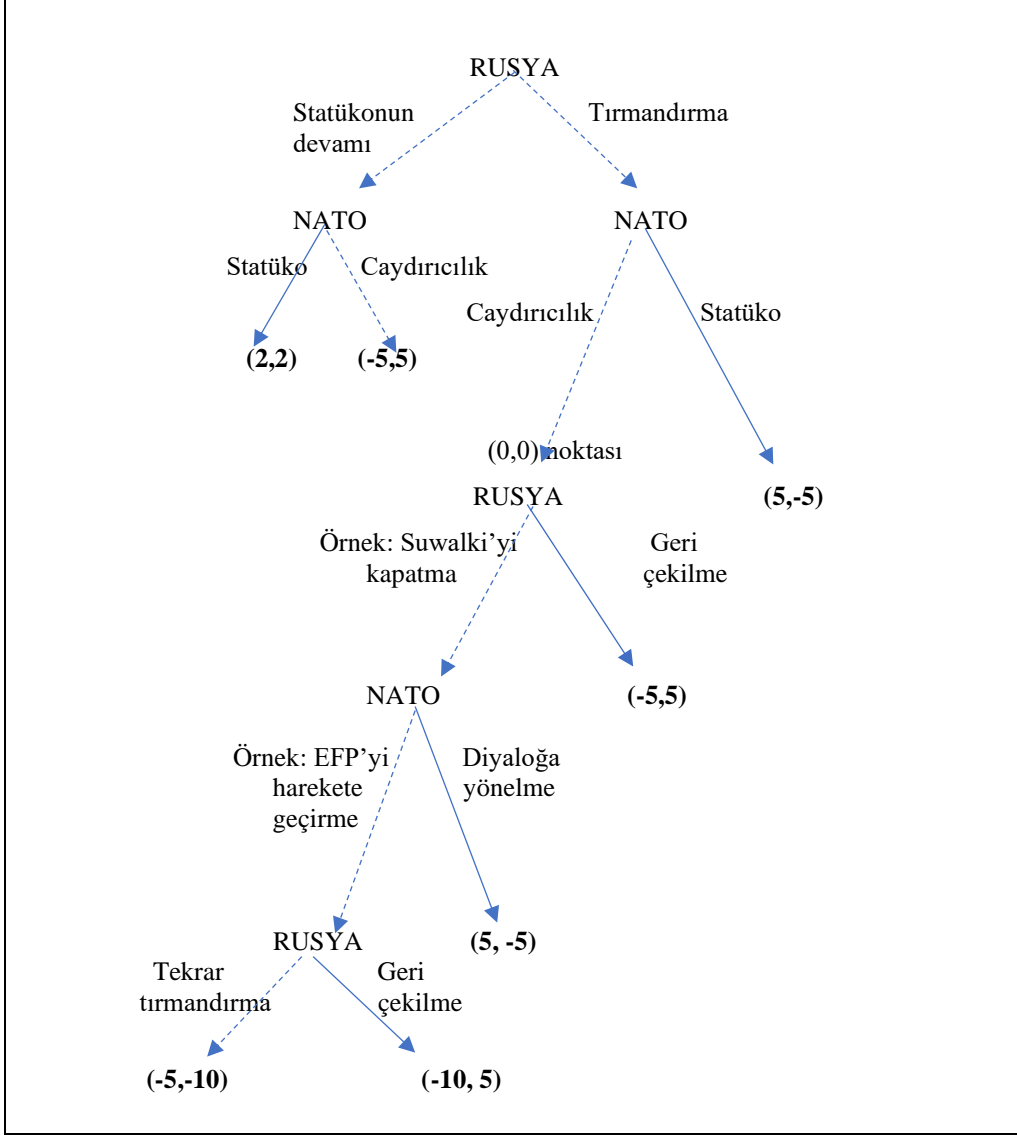
Baltık bölgesi bilhassa bu coğrafyadaki ülkelerin NATO ve AB'ye üye olmalarından sonra bölge bir kaplamaya veya yapılanmamış bölge hâline gelmiştir. Yukarıda değinildiği üzere Baltık ülkelerinin ulusal güvenliklerinin büyük ölçüde NATO'ya bağlı olduğu söylenebilir. Dolayısıyla bu ülkeler Rusya'ya karşı kendi güçleri ile karşı koymaktan uzaktırlar. Bu ülkelerin ortak tehdit algısı Rusya'dan başka bir aktör değildir.

Diğer yandan Kopenhag Okulu, Baltık ülkelerini Soğuk Savaş sonrasında ayrı bir BGK olarak ele almamış bilâkis bu coğrafyayı yalıtılan devletler olarak Rusya kompleksine dâhil etmiştir. Fakat güncel durum analizi kapsamında Baltık ülkelerinin dışarıdan kaynaklı nüfuz hareketleri çerçevesinde "yapılanmamış bölge" olduğu görülmektedir. Bununla birlikte; burasının gelecekte ayrı bir BGK'ya veya Avrupa'nın bir alt-kompleksine dönüşme olasılığı da bulunmaktadır. Aşağıdaki tabloda ağaç diyagramı yardımıyla NATO ve Rusya arasındaki çatışma potansiyeli gösterilmiştir.

²⁸ Buzan ve Waever, a.g.e., s.415.

²⁹ Buzan ve Waever, a.g.e., s.61.

Şekil 2: Rusya ve NATO Arasındaki Çatışma İhtimalinin Ağaç Diyagramı Yardımıyla Gösterilmesi

Şekil 2’de görüldüğü üzere Nash Dengesi (0,0) noktasından sonra atılacak hiçbir adım iki taraf için de iyi bir şekilde sonuçlanmayacaktır. Rusya çatışmaları tırmandırmaya devam ettiği müddetçe iki oyuncunun da harcamaları arttığından güçleri de zayıflayacaktır. Diğer yandan Rusya ağırlığını Baltık bölgesinden çok Ukrayna ve çevresi üzerinde yoğunlaştırdığı için Baltık da herhangi bir çatışmayı göze alacak durumda değildir. İki aktör de her hâlükarda bir güç dengesi sağlamak amacıyla bölgede çatışmalara mahal vermeyecektir.

Viljar Veebel, Suwalki Koridoru ve Kaliningrad’ta çatışma çıkma ihtimalini ele aldığı makalede yukarıdaki durumu destekleyecek mahiyette sonuçlara varmaktadır. Söz konusu çalışmada oyuncular birbirlerine karşı iyi davrandıkları takdirde önceden savaşmış ve ağır kayıplar vermiş iki aktörün bile barışçıl ilişkiler kurabileceği vurgulanmaktadır.³⁰

³⁰ Veebel, Viljar, Why it would be strategically rational for Russia to escalate in Kaliningrad and the Suwalki corridor, *Comparative Strategy*, 2019, Cilt 38, Sayı 3, 187.

Böyle bir durum Doğu Akdeniz ve Baltık bölgelerinde zarar yerine fayda getirme potansiyeline sahiptir.³¹

Sonuç

Sonuç olarak rekabetin çok boyutlu olduğu iki bölgede de devletler ve örgütler arası ilişkilerin yüksek iş birliği düzeyine ulaşmadıkları, ancak tüm uyuşmazlıklara rağmen söz konusu aktörlerin çatışma yaratmaktan yana olmadıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bölgeler bağlamında yapılan karşılaştırma göstermiştir ki bu coğrafyalar tehdit altında kalma noktasında benzerlikler ve farklılıklar barındırmaktadır. Söz gelimi BGKT çerçevesinde ayrı bir kompleks oluşturan Baltık ülkeleri ve Türkiye yalıtkan ülkeler olarak ele alınmıştır. BGKT'ye göre yalıtkan ülkeler, hiçbir kompleks altında değerlendirilmemektedir. Baltık ülkeleri yalıtkan ve Rusya'nın BGK'sı altında değerlendirildiğinden mütevellit bu devletlerin AB ve NATO üyeliklerinin geçerliği sorgulanmaktadır. Diğer yandan sınırların belirsizleştiği ve kompleksler arasında üst düzey geçişlerin mevcut olduğu günümüzde Türkiye'yi yalıtkan olarak addetmek bu kuramın açıklayıcı gücünü zayıflatmaktadır.

Kuramsal çerçevede ise günümüzde yaşanan bölgesel gerilimlerin geçmişteki dostluk ve düşmanlık ilişkileri ile tarihsel bağlardan kaynaklandığı kanaati hasıl olmuştur. Tıpkı diğer post Sovyet coğrafyada olduğu üzere Baltık ülkeleri de topraklarında yaşayan Ruslardan kaynaklı tedirginlikler yaşamaktadırlar. Diğer yandan Rusya'nın komşularından kaynaklı güvensizlikten dolayı kendisini korumak amacıyla sınırlarında yaptığı askerî tahkimat Baltık ülkelerini de endişeye sevk etmektedir. Benzer bir durum Doğu Akdeniz'de Yunanistan ve Türkiye için de geçerlidir. Hatta Kıbrıs sorununun çözümsüz kalmasından ötürü adada yaşanan kimlik çatışmasında “biz ve öteki” anlayışının hâkim olması, tüm Doğu Akdeniz'de hidrokarbon rezervlerinin güvenleştirilmesine yol açmıştır.

Bu makalede Doğu Akdeniz ve Baltık bölgesinin buldukları komplekslerden ayrılarak tek başlarına birer kompleks meydana getirdikleri savı ileri sürülmüştür. Öncelikle belirtmelidir ki her iki bölge de henüz başlı başına ayrı bir kompleks oluşturma aşamasına gelememiştir. Diğer yandan Doğu Akdeniz kıyıdaş ülkelerin gündeminde öncelikli bir sorun olarak görüldüğü için BGK olmaya aday durumdadır. Buna karşılık Baltık bölgesinin kendine has birtakım özellikleri, bu coğrafyanın BGK olarak değil de bilâkis “yapılanmamış bölge” şeklinde tanımlanmasına vesile olmuştur.

Son olarak Baltık bölgesinde sıcak çatışma yaşanma ihtimalinin Şubat 2022'de Rusya'nın Ukrayna'yı işgali ile birlikte daha da yükseldiği söylenebilir. Buna karşılık Doğu Akdeniz'de NATO müttefiki olan Türkiye ve Yunanistan'ın çatışma yaşama olasılıkları daha düşüktür. Ayrıca Doğu Akdeniz bölgesinde Baltık coğrafyasına nazaran daha fazla aktör bulunması da çatışma yaşanma ihtimalini zayıflatmaktadır. Baltık bölgesindeki aktörlerden birisi olan ve savunma güdüsü ile hareket eden NATO çatışmayı başlatan taraf olmayacaktır.

³¹ Axelrod, Robert, *The Evolution of Cooperation*, Basic Books Inc. Publishers, New York, 1984, 133-139.

KAYNAKÇA

- Adamides, Constantinos ve Christou, Oddyseas, *Energy Security and the Transformation of Regional Securitization Relations in the Eastern Mediterranean*, Societies in Transition, Katsikides, S.; Koktsidis P.I. (der.), Springer International Publishing, İsviçre 2015, ss.189-205.
- Alterman, Jon B.; Conley, Heather A.vd., *Restoring the Eastern Mediterranean as a U.S. Strategic Anchor*, CSIS Raporu, 2018.
- Ambiguous Threats and External Influences in the Baltic States Phase 2: Assessing the Threat, Asymmetric Operations Working Group Raporu, 2015.
- Axelrod, Robert, *The Evolution of Cooperation*, Basic Books Inc. Publishers, New York 1984.
- Buzan, Barry, *People, States and Fear*, Wheatsheaf Books Ltd., Sussex 1983.
- , "Regional Security Complex Theory in the Post-Cold War World", Söderbaum, Fredrik Söderbaum; Timothy M. Shaw (der.), *Theories of New Regionalism*, Palgrave Macmillan, New York 2003, ss.140-159.
- , Waever, Ole, *Regions and Powers: The Structure of International Security*. New York: Cambridge University Press, 2003. Waever, Ole, *Regions and Powers: The Structure of International Security*, Cambridge University Press, New York 2003.
- , Waever, Ole vd., *Security: A New Framework for Analysis*, Lynne Rienner Publishers, ABD 1998.
- Dokos, Thanos, *Defence Expenditures in the Eastern Mediterranean and the Gulf Region: The Impact on Regional Security*, Secat, Laura Aimone; Hugo Gallego vd. (der.), *Mediterranean Yearbook 2019*, IEMed, Barselona 2019, ss.236-239.
- Emmers, Ralf, "Güvenlikleştirme", Collins, Alan (der.), Uslu, Nasuh (çev.), *Çağdaş Güvenlik Çalışmaları*, Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi, İstanbul 2017, ss.131-144.
- Grigoriadis, Ioannis N., *Energy Discoveries in the Eastern Mediterranean: Conflict or Cooperation?*, Middle East Policy, 2014, Cilt 21, Sayı 3, ss.124-133.
- Kramer, Mark, *NATO, the Baltics states and Russia: A Framework for Sustainable Enlargement*, International Affairs, 2002, Cilt 78, Sayı 4, ss. 731-756.
- Kyle, Joe, *Contextualizing Russia and The Baltic States*, ORBIS FPRI's Journal of World Affairs, 2019, Cilt 63, Sayı 1, ss.104-115.
- Lika, İdlir, "Greek Security Policy in Eastern Mediterranean", SETA Analiz Raporu, Şubat 2020.
- Mastriano, Douglas, *Project 1721: A U.S. Army War College Assessment on Russian Strategy in Eastern Europe and Recommendations on how to Leverage Landpower to Maintain the Peace*, Strategic Studies Institute US Army War College Raporu, 2017.
- Ovalı, A. Şevket, "Ütopya ile Pratik Arasında: Uluslararası İlişkilerde İnsan Güvenliği Kavramsallaştırması", Aydın, Mustafa; Hans Günter Brauch vd. (der.), *Uluslararası İlişkilerde Çatışmadan Güvenliğe*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul 2015, ss. 281-308.
- Rubin, Aviad ve Eiran, EHUD, *Regional Maritime Security in the Eastern Mediterranean: Expectations and Reality*, International Affairs, 2019, Cilt 95, Sayı 9, ss. 979-997.
- Tziarras, Zenonas, *The New Geopolitics of the Eastern Mediterranean: Trilateral Partnerships and Regional Security*, PRIO The New Geopolitics of the Eastern Mediterranean-An Introduction Raporu, Mart 2019.
- Veebel, Viljar, *Why it would be strategically rational for Russia to escalate in Kaliningrad and the Suwalki corridor*, Comparative Strategy, 2019, Cilt 38, Sayı 3, ss. 182-197.

Vogler, Sarah ve Thompson, Eric V., Gas Discoveries in the Eastern Mediterranean: Implications for Regional Maritime Security, German Marshall Fund Eastern Mediterranean Energy Project Raporu, Mart 2015.

Winrow, Gareth M., Discovery of Energy Reserves in the Levant and Impacts on Regional Security, Uluslararası İlişkiler, 2018, Cilt 15, Sayı 60, ss. 45-57.

Yaycı, Cihat, Doğu Akdeniz'in Paylaşım Mücadelesi ve Türkiye, Kırmızı Kedi Yayınevi, İstanbul 2020.

Yüksel, Cüneyt ve Baran, Deniz, Uluslararası Hukukta Doğu Akdeniz Krizi ve Türkiye ile Libya Arasındaki Deniz Yetki Alanlarını Sınırlandırma Mutabakatının Değerlendirilmesi, Public and Private International Law Bulletin, 2020, Cilt 40, Sayı 1, ss.519-556.